

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Respondetur testimoniis priori sententia allatis. c. 4.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

16 cles corporis ambientis prima, & immobilis, figmentum aliquod est, cum tamen eius immobilitatem, & distantiam, qua variata mutari dicitur locus, ex punctis imaginariis solum metiamur. Ea vero, quæ diximus, intelligenda sunt, siue dicamus, per modum localem acquiri formam, aut modum intrinsecum, qui dicitur *ubi*, siue solum extrinsecum respectum, de quo erit nobis controuersia, disput. 195. nam licet respectus solum extrinsecus ponatur, ille saltem habebit fundamentum naturæ suæ in quantitate corporis, cui & distantia, & quæcunque alia, quæ secundum locum dicuntur, conueniunt.

Cur dicatur unum corpus ab alio magis distare.
Sic igitur Deus, aut alius spiritus esse non potest extra cælum in alio quam in se ipso, cum extra cælum nihil prorsus sit, nec spatium, nec interuallum, ut dictum est: quare nec in spatio imaginario esse dicendum est, in hoc enim existere perinde est, atque in nihilo esse. Deinde neque ratione suæ naturæ, aut substantiæ dici potest hic, aut alibi, aut extra cælum esse, sicut corpus: quocirca nec extra illud moueri poterit. Quoniam substantiæ spirituali Dei, aut etiam Angeli secundum se nequit conuenire situs distantia, vel propinquitas, sicut conuenit corpori: huic enim ideo conuenit distantia, vel propinquitas, quia ratione suæ quantitatis, inter ipsum, & aliud esse potest ali-
17 quod corpus tante, aut tantæ quantitatis, quo repleatur aptitudo illa duorum corporum, quæ alias vacua dicebatur. Dicitur ergo unum corpus ab alio magis, aut minus distare, quatenus maius, aut minus corpus inter ipsum, & aliud interponi potest. Denique quodcunque corpus secundum puncta fixa dicitur magis, aut minus distare, etiam si aliud non sit à quo distet: nam qua ratione quantum est, aptum est, cum alio continere tantum, aut tantum corpus; quare ab hoc vel illo, tantum, aut tantum dicitur distare: quo fit, ut corpus ratione suæ quantitatis moueri, elongari, appropinquare, extra cælum, atque hic, aut ibi esse possit. Hæc enim omnia distantia, vel variatione illius constituitur quæ corpori ingenta esse videtur. At spiritus sup-
18 apte natura talis est, ut inter ipsum, & alium nequeat aut corpus, aut alius spiritus contineri.

Spiritus rationis sui non dicitur magis, vel minus ab alio distare.
Non spiritus, quoniam ille quantitate caret & extremis: unde non potest esse mensura distantia inter unum & alium Angelum, vel inter unum, & aliud corpus, nec sua substantia interuallum aliquod constituit, ac proinde neque contineri: non corpus, quoniam licet corpus extrema habeat spiritus tamen intra quos debet corpus contineri, extrema non habent, quibus extrema corporis respondeant, ut adæquate inter ipsos spiritus corpus contineatur.

Obiectio.
Verum dicit aliquis, Angelos substantia sua esse in diuisibili, & inter duo diuisibilia posse esse mensuram corpoream, quæ constituatur distantia. Sed huic obiectioni obstat ratio, quia Angeli non sunt indiuidui eo modo, quo puncta, quæ positionem habent in quantitate: sed sunt diuisibiles spirituali modo: atque adeo, quamuis inter duo puncta, distantia esse possit, inter duos tamen spiritus esse nequit, sicut neque mensura quantitatis: quia indiuidua ratio spiritus positionem non habet in quantitate. Quæ etiam ratione disput. 192. cap. 2. probabimus, non recte colligi, Angelum posse in puncto quantitatis collocari, quia ipse in se indiuisibilis sit: quoniam indiuisibile spirituali-

ter proportionem non habet cum indiuisibili quantitate, ut æquari possit. Superest igitur ut spiritus, & Deus, nisi sint in corpore, non dicantur esse in alio, quam in seipsis: & cum in se non habeant interuallum, neque vastitatem spatij, nec situm, quod eorum substantia spiritualiter indiuisibilis sit, non sint hic aut alibi, neque spatia imaginaria repleant.

Quocirca spiritibus non conuenit primarie in loco esse, sed secundarie ratione corporum, quibus præsentia substantiali primarie coniunguntur, ut paulo ante explicauimus. Deus igitur ante mundi creationem in se erat, sed non replebat ali-
19 quid, neque ipse in se extensionem interualli aliquam habebat, neque hic, aut ibi esse dicebatur: creato autem vniuerso, in ipso incepit esse, & ratione illius hic, & ibi secundum corporum distantiam existere.

Cæterum respondent aduersarij: Deus replebat substantia, non corporali præsentia spatium illud imaginariū, antequam crearet vniuersum. Tamen hæc solutio inanitas, & frivola est. Si enim spatium illud nihil erat, nihil aliud à se replere poterat. Se autem solum replere dicebatur, quatenus substantia sua sibi sufficiebat: hoc tamen non satis est, ut extra cælum, quod situm, & extensionem indicat, esse dicatur: sed tantum in seipso indiuisibili, & spirituali modo, quod nemo inficiatur.

Quod si in seipso situm haberet, aut distantiam; vel aduerbia loci ei conuenirent, extensus esset, & diuisibilis, sed quoniam indiuisibilis spiritualiter est, nec in aliquo alio, à seipso existit, dici non posset esse totus in toto, & totus in quolibet parte: cum præter ipsum nihil sit, in quo esse dicatur: in se autem non sit totus in toto, & totus in quavis parte: siquidem in seipso partes non habet: sed totus in toto indiuisibili spirituali modo existit. Reijcienda ergo est illorum Doctorum sententia, qui Deum ante mundi creationem, & nunc extra cælum ita cogitant, ut sua præsentia repleat spatium aliquod infinitum, ac ipse quantus, & extensus esset.

CAPVT IV.

Respondetur testimonijs pro priori sententia allatis.

Am vero opus est, ut fundamenta prioris sententia conuellamus. Ex testimonijs autem allatis primum erat Aristotelis in cuius mente explicanda variant interpretes, an scilicet dixerit substantias illas separatas esse intra molem ipsius cæli, vel supra illius extremam superficiem: verba tamen illius præne indicant, supra cæli verticem eas esse.

Verum tamen respondeo, aut illud dixisse, non quia putaret Deum, & intelligentias in loco illo imaginario alicubi, aut alibi, quam in seipsis esse: sed ne ipsas, sicut corpora intra cæli quantitatem circumscriberet: vel certe de illius sententia nihil curandum est, quando in assignando Dei loco tam turpiter errauit peculiari loco ipsum concludens, ut disput. 27. notauimus. Plato etiam in Phædro, aut de Pulchro, beatos omnes, ac proinde intelligentias extra cælum esse asserit, sed aut eodem modo, quo Aristoteles, interpretandus est, aut illi non est habenda fides, cum multa uim fabulosa de ipsis ibidem tradat.

Testimonia vera sanctorum Patrum nihil fauere priori sententia facile ostendemus. Primo quidem Augustinus contra Philosophos illos, Deum fuisse,

in spatijs imaginarijs non collocat, sed contra eos recte colligit hoc modo. Si Deus ab æterno non potuit esse ociosus, vt ab æterno non conderet vniuersum, eadem etiam ratione non potuit extra hunc mundum in infinitis spatijs non producere infinitos mundos: non dixit, non potuit non existere in spatijs imaginarijs, sed, non potuit non alios infinitos mundos extra hunc mundum producere. Hoc autem recte colligitur, si Deus per infinita tempora non potuit ab opere vacare. Quod si Augustinus loqueretur de existentia Dei in spatijs imaginarijs, sicut aduersarij contendunt, suo argumento probaret, Deum quidem potuisse in illis non esse, sicut potuit per infinitam durationem nihil operari. Hoc autem Doctores prioris sententiæ non concedunt: nam cum asserunt, Deum in ea vastitate imaginaria existere, affirmant non libere, sed necessario ibi esse: cum dicant: id non provenire ex libera Dei voluntate, sed ex essentia illius, quatenus immensa est. Nihil ergo priori opinioni fauet Augustinus.

Nazianzenus
sententia explicatur.

Secundo Nazianzenus loco allegato solum contendit, Deum non esse alicubi circumscriptum: quare ad absurdum conatur deducere eos, qui dicebant, Deum esse in toto hoc vniuerso, aut parte illius circumscriptum: & cum sequentibus verbis plane doceat, Deum non esse supra, aut extra vniuersum tanquam in loco, non asserit ibi aliquo modo eum existere. Id vero, quod assumit in argumento, non tanquam certum, sed sub dubio proponit, cum dicat *Fortasse*: posset tamen aliunde facile supponere; Deum esse, aut in toto vniuerso, aut in parte illius, quod nullus negaret. Solum ergo inferre voluit, Deum ita esse in vniuerso, vt nec toto, nec parte illius circumscribatur: quod siue intelligat de circumscriptioe ad modum corporis, siue de particulari, & adæquata loci definitione, necessarium, & verissimum est, vt inferius explicabitur.

Ad Basilij testimonium respondetur.

Tertio Basilius loco allegato solum docere voluit intra ea, quæ creata sunt, quocunque aliquis cogitatione peruenit, illic Deum esse cum hypothetici filij sui necessario sibi coniuncta. De spatio vero extra mundum quod cogitatione sola constitutus, nihil curauit. Nam paulo ante in ea verba, *Et verbum erat apud Deum*, inquit, *Vbi erat verbum*; scilicet in principio, respondent, *Non in loco: at vbi erat?* respondet, *Apud Deum*, De spatijs vero imaginarijs nihil dixit.

lib.

Quarto Philo ideo dixit, totum mundum non esse dignum Dei domicilium, non quia extra ipsum etiam esset, sed quia ipse nullam ex eo vastitatem accipiat, cum sibi locus esse possit, hoc est, in seipso sine loco non minus perfecte esse. Quinimo ab ipso, inquit, impleri, & contineri alienam indigentiam, & vacuitatem, non quia impleat spatia illa imaginaria, nimis enim rude esset hoc dicere, sed quia omnia, quæ sunt, in nihilum redigerentur, & inania essent, si ab ipso non sustentarentur.

Locutiones Patrum, quibus Deum esse extra mundum pronuntiant exponuntur.

Quinto loco adducti sunt quamplures Patres, qui modum loquendi Scripturæ secuti, varie asserunt, Deum esse extra, & intra, atque supra vniuersum. Verum ipsi, sicut etiam Scriptura, eo modo loquendi tantum significare voluerunt, Deum ita esse in vniuerso, & definitus; non quia extra in spatio quoque imaginario sit, sed quia infinita sua potestas, & immensitas in maiori, & minori, & inf.

nitis alijs esse possit: & huc spectant varij modi, quibus scriptura, & sancti Patres vsi sunt, quos sane interpretari de existentia illa veluti corporea extra coelum, nimis rude esset & absurdum.

Neque vero solum docere volunt, Deum non esse circumscriptum, sicut corpus superficie aliqua ambiente, sed neque definitum, & aliquo modo alligatum huic vniuerso, vt loco sibi adæquato, sicut Angelis contingit. Ideo autem dicitur Deus palmo continere orbem, vt virtutis suæ magnitudo declaretur, qui quasi nihil agens, palmo, id est, non toto conatu sustentat omnia. Nec vero opus est singula, quæ quinto loco adduximus, percurrere; ex his enim facile explicantur. Porro cum Sancti Patres dicunt, Deum esse supra omnem creaturam aliquando per particulam *Supra*, non locorum spatia, etiam imaginaria, sed virtutem, & potentiam significant, vt plane dixit Augustinus lib. de natura boni contra Manicheum cap. 3. his verbis: *Deus ita supra omnem creaturam modum est, super omnem speciem, supra omnem ordinem, nec spatium locorum supra est: sed ineffabilis, & singulari potentia, à quo omnis modus, omnis species, omnis ordo.* Atque nihil aliud docere voluit Hugo de Sancto Victore lib. 1. de sacram. p. 3. c. 17. Qui pro opposita sententiâ immerito refertur solet. Ad quod etiam alludens Trismegistus, qui communiter refertur, Deum sphaeræ comparauit, cuius centrum esset vbique & circumferentia nullibi: non quia vastitatem illam imaginariam impleat, sed quia toto vniuerso non finiretur, vt prædictum est.

In hunc sensum dixit S. Thomas quodlibet. 1. art. 1. Dei infinitatem eam esse, vt non solum sit in illis rebus, quæ sunt, fuerunt, & erunt; sed quas possumus cogitare: non quia actu sit in præteritis, futuris, & possibilibus, quæ non sunt, & imaginatione cogitari possunt; cum in eo, quod nondum est, nunc actu esse nequeat, sed quia Deo conuenit ratione suæ infinitatis in omnibus esse, quando sunt, & eius operatio hæc omnia suo tempore pertingit. Quare absque fundamento, hunc textum Doctoris Sancti pro sententiâ opposita recentiores aliqui allegant, vt probet in spatio imaginario, quod cogitatione apprehendi potest Deum esse: alioqui non tantum probaret, Deum esse in spatio imaginario, quod nunc esse extra coelum putant, sed in alio vniuerso, quod à nobis cogitatur, & quod extra hunc mundum creare posset; quod est absurdum. Nec vero S. Thomas dixit, Deum esse in spatio imaginario nunc extra coelum, sed in ijs rebus, quæ cogitari possunt, intelligens res possibiles, nondum existentes.

CAPVT V.

Diluuntur rationes eiusdem sententiæ.

Deinde rationes oppositæ sigillatim diluamus. Circa quarum primam iam satis in 3. c. dictum est, vbi ostendimus discrimen inter corpus, & spiritum in vniuersum, quare videlicet in vacuo, vel extra coelum corpus moueri, aut esse possit: spiritus autem non item, quo discrimine tota vis argumenti infirmatur. Ad secundam aliqui recentiores respondent, totum vniuersum simul motu recto moueri non posse; ne cogantur concedere Deum cum vniuerso loco moueri, quod putant absurdum. Dicunt tamen vniuersum moueri posse, si Deus crearet spatium aliquod reale, per quod, vel ad quod moueretur. Tunc autem non sequeretur (inquiunt) illud absurdum; videli-